

Przedmowa

Podstawowe instytucje prawa papierów wartościowych występujące zarówno w obrocie indywidualnym jak i masowym, z uwagi na szeroki zakres materiału wymagały ujęcia w dwóch tomach Systemu Prawa Prywatnego, tj. Tomie 18 i 19.

W niniejszym Tomie 19 zostały omówione te papiery wartościowe, które występują w obrocie masowym, a w związku z tym są emitowane w serii oraz posiadają ścisły związek z obrotem gospodarczym (handlowym). Jedne z nich legitymują się dużą tradycją historyczną (akcje, obligacje, listy zastawne), inne zaś są tworem współczesnej praktyki rynku kapitałowego i dopiero w ostatnich latach uzyskały w Polsce regulację normatywną (np. certyfikaty inwestycyjne, warranty subskrypcyjne). Papiery te mają formę dokumentu tradycyjnego lub elektronicznego.

Tom ten obejmuje także bankowe papiery wartościowe. Uwzględni on również nowe ustawy z roku 2005 r., które zastąpiły ustawę – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi z 1997 r. a więc uwzględnia: ustawę o obrocie instrumentami finansowymi, następnie ustawę o nadzorze nad rynkiem kapitałowym i w końcu ustawę o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych. Przedmiotem analizy uczyniono ponadto zjawisko transgraniczności papierów wartościowych.

Prezentowane opracowanie jest dziełem zbiorowym sześciu autorów, przy czym każdy z nich odpowiada wyłącznie za wyrażone przez siebie poglądy. Nie naruszając stanowiska poszczególnych autorów oraz ich indywidualnego sposobu ujęcia i przedstawienia zagadnień, całości wywodu starano się nadać możliwie jednolity charakter.

Publikacja uwzględnia stan prawny na dzień 15 kwietnia 2006 r.

Kraków, kwiecień 2006 r.

Prof. dr hab. Andrzej Szumański

Spis treści

	str.
Przedmowa	V
Wykaz skrótów	XIII
Rozdział I. Akcje	1
§ 1. Zagadnienia pojęciowe	12
I. Pojęcie akcji	12
II. Dokument akcji.	27
III. Legitymacja materialna a legitymacja formalna akcjonariusza	38
§ 2. Charakter prawny akcji jako papieru wartościowego	55
I. Papier wartościowy ucieleśniający prawa udziałowe.	55
II. Deklaratoryjny papier wartościowy	61
III. Kauzalny papier wartościowy.	66
IV. Papier wartościowy emitowany w serii	69
V. Papier wartościowy imienny bądź na okaziciela	70
§ 3. Źródła prawa, wartość i znaczenie gospodarcze akcji	72
I. Źródła prawa o akcjach.	72
II. Wartość akcji	88
III. Znaczenie gospodarcze akcji	95
§ 4. Inne dokumenty związane z akcją (bezpośrednio bądź pośrednio)	98
I. Uwagi wprowadzające (pojęcie i klasyfikacje)	98
II. Dokumenty wyrażające prawa cząstkowe z akcji.	101
III. Dokumenty zastępujące bądź uzupełniające dokument akcji.	102
IV. Dokumenty stanowiące tytuły uczestnictwa w spółce	105
V. Dokumenty ucieleśniające ekspektatywę prawa z akcji.	115
VI. Dokumenty ucieleśniające prawa z akcji emitowanych przez inne spółki	119
VII. Dokumenty ucieleśniające prawa pochodne z akcji	121
§ 5. Rodzaje akcji.	123
I. Klasyfikacje	123
II. Akcje imienne i akcje na okaziciela	124
III. Akcje zwykłe i akcje uprzywilejowane	129
IV. „Złota” akcja.	141
V. Akcje nieme	148
VI. Akcje gotówkowe i akcje aportowe	157
VII. Akcje własne i akcje „krzyżujące się”	159
VIII. Pozostałe rodzaje akcji	167
§ 6. Prawa majątkowe akcjonariuszy	168
I. Prawo do dywidendy	168
II. Prawo poboru nowych akcji	186
III. Prawo do udziału w masie likwidacyjnej	194
§ 7. Prawa korporacyjne akcjonariuszy (podstawowe)	198
I. Prawo do uczestniczenia w walnym zgromadzeniu	198
II. Prawo głosu na walnym zgromadzeniu	204
III. Prawo do informacji o spółce	213
§ 8. Prawa kolektywne akcjonariuszy	218
I. Prawa mniejszości.	218
II. Prawa większości	234
§ 9. Prawa indywidualne akcjonariusza	245
I. Pojęcie, funkcja i charakter praw indywidualnych akcjonariusza	245

II. Prawo do zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia	248
III. Prawo do wytoczenia powództwa na rzecz spółki (<i>actio pro socio</i>)	258
IV. Prawo do zablokowania nieformalnych procedur zwoływania i odbywania walnego zgromadzenia	260
V. Problem dopuszczalności przyznania akcjonariuszowi prawa indywidualnego nieprzewidzianego w ustawie	261
§ 10. Obowiązki akcjonariusza	263
I. Zakres i charakter obowiązków akcjonariusza	263
II. Problem obowiązku lojalności akcjonariusza względem spółki oraz względem pozostałych akcjonariuszy	266
III. Obowiązek wniesienia wkładu do spółki (pokrycia akcji)	268
IV. Obowiązek powtarzających się świadczeń niepieniężnych	270
V. Obowiązek spełnienia świadczeń dodatkowych (wniesienie dopłat)	272
§ 11. Zbycie akcji	274
I. Pojęcie, charakter i reżim prawny zbycia akcji	274
II. Ograniczenia w zbywaniu akcji	279
III. Sposób zbycia akcji	290
IV. Nabycie akcji od osoby nieuprawnionej	292
§ 12. Inne sposoby rozporządzania akcją	293
I. Zagadnienia ogólne	293
II. Zastawienie akcji	300
III. Użytkowanie akcji	314
IV. Wydierżawienie akcji	323
§ 13. Umorzenie akcji	324
I. Zagadnienia ogólne	324
II. Rodzaje umorzenia akcji	330
III. Przesłanki i tryb umorzenia akcji	336
IV. Wynagrodzenie za umarzone akcje	348
§ 14. Unieważnienie dokumentu akcji	355
I. Zagadnienia ogólne	355
II. Przypadki unieważnienia dokumentu akcji	359
III. Autonomiczny charakter prawny unieważnienia akcji spółek publicznych	367
Rozdział II. Obligacje	369
§ 15. Zagadnienia wstępne	374
I. Pojęcie i cechy obligacji	374
II. Klasyfikacja obligacji	376
III. Źródła prawa	382
§ 16. Emitenci obligacji	385
I. Pojęcie emitenta i klasyfikacja emitentów	385
II. Zdolność emisyjna emitentów obligacji	386
III. Zmiana osoby emitenta	395
§ 17. Obligatariusze	397
I. Zakres podmiotowy obligatariatu	397
II. Motywy nabywania obligacji przez obligatariuszy	398
III. Zmiana osoby obligatariusza	398
§ 18. Funkcje obligacji	399
I. Pojęcie i klasyfikacja funkcji obligacji	399
II. Ogólne funkcje obligacji	400
III. Szczególne funkcje i modyfikacja ogólnych funkcji niektórych rodzajów obligacji	403
§ 19. Treść obligacji	409
I. Elementy treści obligacji	409
II. Przedmiot praw inkorporowanych w obligacjach	411
III. Cel emisji obligacji	415

IV. Zabezpieczenie obligacji	419
§ 20. Forma obligacji	427
I. Obligacje w formie dokumentu	427
II. Obligacje w formie zdematerializowanej	428
§ 21. Obligacje partycypacyjne	428
I. Zakres podmiotowy emitentów	428
II. Przedmiot praw inkorporowanych w obligacjach partycypacyjnych	429
§ 22. Obligacje zamienne	431
I. Zakres podmiotowy emitentów	431
II. Przedmiot praw inkorporowanych w obligacjach zamiennych	431
III. Podstawa prawna emisji obligacji zamiennych	432
IV. Tryb wykonania prawa zamiany obligacji na akcje	434
§ 23. Obligacje z prawem pierwszeństwa	439
I. Zakres podmiotowy emitentów	439
II. Przedmiot praw inkorporowanych w obligacjach z prawem pierwszeństwa	439
III. Podstawa prawna emisji obligacji z prawem pierwszeństwa	440
IV. Tryb wykonania prawa pierwszeństwa	441
§ 24. Obligacje przychodowe	443
I. Zakres podmiotowy emitentów	443
II. Przedmiot praw inkorporowanych w obligacjach przychodowych	444
III. Podstawa prawna emisji obligacji przychodowych	445
IV. Szczególne obowiązki i zakazy obciążające emitenta obligacji przychodowych	445
V. Szczególne unormowania obowiązujące w przypadku egzekucji i upadłości dotyczących emitenta obligacji przychodowych	447
§ 25. Proces emisyjny obligacji	450
I. Charakterystyka ogólna	450
II. Przebieg procesu emisyjnego obligacji	451
§ 26. Rozporządzanie obligacją	467
I. Zakres rozporządzania obligacją i jego ograniczenia	467
II. Sposoby przeniesienia obligacji na inny podmiot	468
§ 27. Realizacja zobowiązań emitenta wynikających z obligacji	469
I. Charakterystyka ogólna	469
II. Zróżnicowanie sposobów realizacji zobowiązań emitenta wynikających z obligacji	470
Rozdział III. Bankowe papiery wartościowe	477
§ 28. Zagadnienia wstępne	478
I. Uwagi ogólne	478
II. Ogólna charakterystyka bankowych papierów wartościowych	481
§ 29. Emisja bankowych papierów wartościowych	492
I. Zasady przeprowadzania emisji bankowych papierów wartościowych	492
II. Formy bankowych papierów wartościowych	500
§ 30. Bankowe papiery wartościowe jako przedmiot zabezpieczenia	511
I. Zastaw zwykły na bankowych papierach wartościowych	511
II. Zastaw rejestrowy na bankowych papierach wartościowych	513
III. Zastaw finansowy na bankowych papierach wartościowych	515
IV. Inne formy zabezpieczeń na bankowych papierach wartościowych	515
§ 31. Bankowe papiery wartościowe a pojęcie oferty publicznej	516
Rozdział IV. Listy zastawne	519
§ 32. Zagadnienia wstępne	521
I. Funkcjonalne powiązanie między listami hipotecznymi a bankowością hipoteczną	521
II. Zasady nadzoru nad bankami hipotecznymi w kontekście bezpieczeństwa listów zastawnych	540

§ 33. Konstrukcja listu zastawnego jako papieru wartościowego	543
I. Pojęcie listu zastawnego	543
II. Natura jurystyczna listów zastawnych	551
§ 34. Realizacja wierzytelności ucieleśnionych w listach zastawnych	563
I. Treść obowiązku banku hipotecznego	563
II. Konstrukcyjne zabezpieczenie interesu uprawnionych z listów zastawnych	574
§ 35. Emisja listów zastawnych	585
I. Zasady przeprowadzania emisji listów zastawnych	585
II. Publiczna oferta listów zastawnych	592
III. Emisje niepubliczne listów zastawnych	606
IV. Sposoby ograniczenia ryzyka niedojścia do skutku emisji listów zastawnych	614
§ 36. Rozporządzanie listami zastawnymi	618
I. Zasady rozporządzania listami zastawnymi na zintegrowanym rynku finansowym	618
II. Obrót listami zastawnymi poza zintegrowanym rynkiem finansowym	625
III. Ustanawianie ograniczonych praw rzeczowych na wierzytelnościach z listów zastawnych	631
§ 37. Umorzenie listów zastawnych	636
I. Umorzenie definitywne listów zastawnych	636
II. Umorzenie restytucyjne listów zastawnych	636
Rozdział V. Certyfikaty inwestycyjne	639
§ 38. Zagadnienia wstępne	640
I. Uwagi ogólne	640
II. Mechanizmy ochrony interesów posiadaczy certyfikatów inwestycyjnych	647
§ 39. Konstrukcja jurystyczna certyfikatu inwestycyjnego	655
I. Uwagi ogólne	655
II. Charakter prawny certyfikatów inwestycyjnych	660
§ 40. Emisja certyfikatów inwestycyjnych	686
I. Zasady przeprowadzania emisji certyfikatów inwestycyjnych	686
II. Emisja publicznych certyfikatów inwestycyjnych	689
III. Emisja niepublicznych certyfikatów inwestycyjnych	697
§ 41. Zasady rozporządzania certyfikatami inwestycyjnymi	702
I. Uwagi ogólne	702
II. Obrót certyfikatami inwestycyjnymi na zintegrowanym rynku finansowym	704
Rozdział VI. Warranty subskrypcyjne	709
§ 42. Konstrukcja prawna warrantów subskrypcyjnych	709
I. Miejsce warrantów subskrypcyjnych w systematyce typów normatywnych papierów wartościowych w prawie polskim	709
II. Charakter prawny oraz funkcje warrantów subskrypcyjnych	711
III. Zakres zdolności emisyjnej w odniesieniu do warrantów subskrypcyjnych	714
IV. Cechy warrantów subskrypcyjnych w porównaniu z innymi konstrukcjami prawnymi	715
§ 43. Rodzaje warrantów subskrypcyjnych	717
I. Warranty subskrypcyjne z prawem pierwszeństwa do zapisywania się na akcje nowej emisji	717
II. Warranty subskrypcyjne z prawem do objęcia akcji	717
§ 44. Emisja warrantów subskrypcyjnych	719
I. Postacie warrantów subskrypcyjnych	719
II. Forma warrantów subskrypcyjnych	719

III. Uchwała o emisji warrantów subskrypcyjnych	721
Rozdział VII. Państwowe papiery wartościowe	727
§ 45. Zagadnienia ogólne	728
I. Normatywne źródła kreacji państwowych papierów wartościowych.	728
II. Społeczno-gospodarcze funkcje państwowych papierów wartościowych. Typologia normatywna państwowych papierów wartościowych	730
III. Status państwowych papierów wartościowych a ich funkcjonowanie na rynku kapitałowym	730
§ 46. Skarbowe papiery wartościowe	732
I. Skarb Państwa jako emitent papierów wartościowych. Działanie w imieniu Skarbu Państwa	732
II. Cechy charakterystyczne papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa	733
III. Skarbowe papiery wartościowe opiewające na wierzytelności pieniężne	733
IV. Skarbowe papiery wartościowe opiewające na wierzytelności niepieniężne	736
§ 47. Papiery wartościowe emitowane przez Narodowy Bank Polski	737
I. Narodowy Bank Polski jako emitent papierów wartościowych	737
II. Cechy charakterystyczne papierów wartościowych emitowanych przez Narodowy Bank Polski	737
III. Konstrukcja papierów wartościowych emitowanych przez Narodowy Bank Polski	738
§ 48. Papiery wartościowe posiadające status równoważny do państwowych papierów wartościowych	742
§ 49. Status komunalnych papierów wartościowych	743
Rozdział VIII. Obrót instrumentami finansowymi na rynku kapitałowym	745
§ 50. Wprowadzenie	749
I. Uwagi terminologiczne i metodologiczne	749
II. Rozwój historyczny i źródła prawa	751
III. Charakter prawny i funkcje norm prawa rynku kapitałowego	757
IV. Zasady ogólne	761
§ 51. Organizacja i administracyjnoprawne aspekty funkcjonowania rynku kapitałowego	764
I. Rynek regulowany – pojęcie i struktura	764
II. Organizacja i funkcjonowanie rynku pierwotnego	766
III. Organizacja i funkcjonowanie rynku wtórnego	771
IV. Depozyt papierów wartościowych	777
V. Nadzór nad instytucjami organizującymi i rozliczającymi rynek	778
VI. Działalność maklerska	779
VII. Szczególne mechanizmy ochronne na rynku regulowanym	784
VIII. Nadzór nad rynkiem kapitałowym	814
§ 52. Papiery wartościowe i inne instrumenty finansowe	818
I. Wprowadzenie, pojęcie instrumentu finansowego, papieru wartościowego oraz publicznej oferty w ujęciu materialnoprawnym	818
II. Rozwój pojęcia papierów wartościowych rynku kapitałowego w ujęciu historycznym	823
III. Zakres pojęciowy instrumentów finansowych i papierów wartościowych – stan obecny	826
IV. Zakres stosowania do instrumentów finansowych regulacji odnoszących się do papierów wartościowych	850
V. Papiery wartościowe obrotu prywatnego na rynku kapitałowym	851
VI. Papiery wartościowe rynku publicznego	857
VII. Szczególne instrumenty prawne rynku kapitałowego	866

§ 53. Dematerializacja i obrót papierami wartościowymi (instrumentami finansowymi)	874
I. Pojęcie dematerializacji papieru wartościowego (instrumentu finansowego) i dematerializacji obrotu	874
II. Skutki i zalety dematerializacji w ujęciu historycznym i prawnoporównawczym	875
III. Normatywne podstawy dematerializacji w prawie polskim	880
IV. Rachunek papierów wartościowych i konto depozytowe	886
V. Rejestr sesji i rejestr operacyjny	888
VI. Kod papierów wartościowych	890
VII. Procedura dematerializacji papierów wartościowych	892
VIII. Depozyt papierów wartościowych (instrumentów finansowych)	893
IX. Świadcstwo depozytowe	897
X. Powstanie papierów wartościowych a system depozytu	902
XI. Zasada <i>delivery versus payment</i>	904
XII. Realizacja praw w systemie depozytu papierów wartościowych	906
XIII. Prawna charakterystyka zawierania transakcji na rynku regulowanym ..	908
§ 54. Typowe umowy i relacje kontraktowe funkcjonujące na rynku kapitałowym	936
I. Typologia umów na rynku kapitałowym	936
II. Regulaminy	939
III. Umowy zawierane z inwestorami	941
IV. Umowy zawierane w procesie oferowania papierów wartościowych ..	977
V. Umowy o uczestnictwo	993
VI. Prospekt emisyjny	1004
VII. Kluby inwestorów	1017
VIII. Przyjęte praktyki rynkowe i ich znaczenie dla relacji kontraktowych na rynku kapitałowym	1021
IX. Ustanawianie zabezpieczeń na maklerskich instrumentach finansowych ..	1022
X. Inne sposoby zabezpieczania wierzytelności	1028
Rozdział IX. Międzynarodowe transfery papierów wartościowych	1031
§ 55. Wprowadzenie do problematyki transakcji transgranicznych dotyczących papierów wartościowych	1033
I. Transakcje transgraniczne a liberalizacja przepływów kapitałowych w UE ..	1033
II. Transakcja transgraniczna a transfer transgraniczny	1039
§ 56. Instytucje prawne i regulacyjne determinujące w sposób fundamentalny praktykę transferów transgranicznych. Czynniki prorozwojowe względem obrotu międzynarodowego	1043
I. Dematerializacja papierów wartościowych	1043
II. Powstanie i funkcjonowanie systemów pośredniego rejestrowania (przechowywania) papierów wartościowych	1059
III. Upowszechnianie się zasady transferu praw poprzez zapis na rachunku papierów wartościowych	1068
IV. Kształtowanie się interpretacji prawa do papierów wartościowych rejestrowanych w systemach przechowywania pośredniego	1072
V. Problem optymalnej formy (reprezentacji) własności papierów wartościowych będących w obrocie na rynkach finansowych	1077
§ 57. Formy transgraniczności transferu. Sposoby uzyskiwania dostępu przez inwestorów, emitentów i instytucje obsługujące do obcego rynku kapitałowego	1081
I. Warunki dochodzenia do skutku obrotu transgranicznego. Schematy integracyjne warunkujące transakcje transgraniczne i transfery papierów wartościowych	1081

II. Wprowadzanie papierów wartościowych do obrotu międzynarodowego na wielu rynkach regulowanych. Połączenie międzysystemowe dla umożliwienia transferów papierów wartościowych	1083
§ 58. Problem uznania określonych instrumentów, emitowanych na podstawie prawa obcego, za papiery wartościowe w rozumieniu prawa polskiego	1085
I. Uznanie zdolności emisyjnej podmiotu emitującego w emisjach z elementem międzynarodowym	1085
II. Kwalifikacja instrumentów zagranicznych jako papierów wartościowych. Ustalenie praw i zobowiązań wynikających z zagranicznych papierów wartościowych	1093
§ 59. Ustalenie prawa właściwego dla stosunków transgranicznych (w związku z transakcjami transgranicznymi)	1103
I. Problematyka wskazania prawa właściwego dla czynności rozporządzających	1103
II. Pozytywne próby uregulowania kwestii wskazania prawa właściwego dla transakcji transgranicznych.	1110
Indeks rzeczowy	1121